

Editorial

L'estany de la Ricarda, imprescindible però no suficient

Tot just quan sembla que ens refem de l'embat de la COVID 19 des d'un punt de vista sanitari —no pas de l'econòmic— tornen a planar sobre el delta del Llobregat nous projectes —o no tan nous— que probablement implicaran la seva transformació definitiva. L'argument és sempre el mateix: cal assegurar la competitivitat econòmica de Barcelona i, de retruc, de Catalunya en l'esfera nacional i internacional, i això requereix convertir el delta en una plataforma logística de primer ordre, comparable als principals hubs internacionals. I, de fet, aquest ja era l'objectiu de l'anomenat Pla Delta executat a inicis del present segle, que concretà les ampliacions i els nous accessos viaris i ferroviaris del port i de l'aeroport, el desviament del tram final del riu Llobregat i la construcció de la planta depuradora d'aigües residuals de la meitat sud de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquesta no ha estat, tanmateix, l'única transformació que ha afectat el delta, que ha concentrat bona part del creixement urbanístic i industrial recent de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Tot plegat ha comportat una progressiva transformació del delta, dominat pels conreus fins fa poques dècades i ara per les àrees urbanes i les infra-

estructures. És el procés d'inversió de les pautes del paisatge humanitzat que assenyalava en Ramon Margalef per als territoris metropolitans. I això ha anat acompanyat d'una alteració progressiva del seu funcionament ecològic. Ha comportat, per exemple, afectacions molt importants del règim hidrològic del delta, amb una pèrdua de qualitat i una salinització generalitzada dels aqüífers. Això ha tingut efectes molt notables sobre la biodiversitat de grups com els amfibis o les plantes aquàtiques, rarificats en extrem, però també sobre la provisió d'aigua al delta (cal recordar que el Prat de Llobregat encara segueix fent servir l'aqüífer profund del delta com a font d'aigua potable). Sumada a la progressiva urbanització i proliferació d'infraestructures viàries, l'ampliació de l'aeroport també ha comportat una fragmentació dels hàbitats i una pèrdua creixent de la seva connectivitat ecològica, darrere les quals hi ha la rarefacció extrema de moltes espècies poc mòbils. Fins i tot les poblacions d'ocells, incloses les que justifiquen la declaració de les zones ZEPA i, de retruc, dels espais Natura 2000, han començat a disminuir.

Ara torna a tocar parlar de la imprescindible ampliació de l'aeroport per

Natura Catalana. Fédération des réserves naturelles catalanes, maig de 2021. 19 p.

mantenir la competitivitat econòmica del país, que sembla que comportaria l'alteració pràcticament total de la reserva de la Ricarda per encabir-hi l'allargament de la tercera pista més les infraestructures (pistes de rodadura, vials, serveis tècnics) associades. Curiosament, l'argument de la impossibilitat de desplegar alternatives tècniques al respecte es combina amb el de la total factibilitat de reproduir la Ricarda als llocs més insospitats. Frivolitzant fins extrems que ratllen l'insult, s'obvia que la Ricarda no és una bassa d'ànecs qualsevol, sinó que és un sistema hidrològic extremadament complex, originat per una antiga gola del riu Llobregat fa més de tres segles. En ella s'hi estableixen gradients de substrat, de salinitat i d'inundació responsables de la persistència d'una elevada biodiversitat difícilment reproduïble. D'altra banda, la Ricarda i el Remolar han articulat al seu voltant funcions de regulació vitals de l'ecosistema delta, com és ara el drenatge de les aigües (no és casual que ambdues àrees naturals, més fondes que bona part del delta s'haguessin respectat en un delta històricament dedicat a l'agricultura) i de retruc, el manteniment d'una barrera hídrica contra la intrusió salina del mar.

Per tant, no ens enganyem. La pèrdua de la Ricarda no es limita a aquest espai sinó que, parafrasejant la metàfora dels ecòlegs Paul i Anne Ehrlich, representa la pèrdua d'un nou cargol en un avió en marxa que pot comportar la caiguda del mateix sense saber quin és el darrer que podem treure. A cada cargol que traiem estem més a prop de perdre la funcionalitat d'un sistema ecològic que permet mantenir una gran quantitat de serveis ambientals essencials que no són fàcils ni barats de restituir amb solucions tècniques. Recentment s'ha estimat el cost econòmic d'aquests serveis entre 0,5 i 1,5 vegades el PIB mundial. I al delta del Llobregat,

aquests serveis ecosistèmics són essencials per a uns quants milions de persones que habiten la regió metropolitana sud de Barcelona. Cal per tant garantir la persistència del funcionament de tot el delta, incloses les connexions que resten amb la serralada litoral, el parc agrari i la resta d'espais oberts que hi resten. I no només de la Ricarda.

Tal com vam dir en un editorial d'ara fa més d'un any (**Notícies núm. 149**), i malgrat les renúncies que va comportar en matèria de conservació, potser cal invocar de nou l'esperit del Pla Delta com a gran pacte territorial on tothom hi va cedir —i especialment la ciutadania— en benefici d'un model que combinava el desenvolupament econòmic amb la conservació de la biodiversitat i dels serveis ecosistèmics del delta. Cal recordar, a més, que bona part de les mesures correctores i compensatòries previstes en aquest Pla no s'han executat encara. No hi ha hagut, per exemple, un desplegament efectiu dels espais Natura 2000 ni s'han realitzat les mesures hidrològiques previstes, i això darrer ha comportat disfuncions importants en les llacunes litorals, que sobreviuen sumides en l'eutrofia (cf. N. Prat). Revisar un compromís territorial com el Pla Delta sense haver acomplert tots els compromisos que comportava no és precisament ètic, ni segurament legal. D'altra banda, i atesa la situació d'emergència climàtica decretada entre d'altres pe Govern de la Generalitat, cal pensar en nous models de creixement, ara ja de manera indefugible. I el delta es pot erigir en un laboratori d'idees per repensar l'ús eficient del territori en un escenari d'emergència climàtica i qui sap si de nou paradigma de mobilitat i relacions que ens pot deixar la COVID-19. Paradoxalment, aquest delta abans menystingut i ara maltractat podria ser clau en la definició d'un nou model territorial més eficient i sostenible per a la Catalunya metropolitana. ■

Publicacions

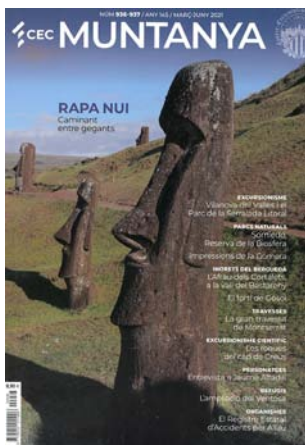
Llista Vermella de la flora vascular de Catalunya

L'any 2010 es va publicar el *Llibre Vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya*. Aquesta obra, entre altres informacions, incloïa la Llista Vermella de la flora vascular, és a dir un llistat ordenat de les plantes que segons les avaluacions fetes seguint els criteris de la IUCN (Unió Internacional per a la Conservació de la Natura) qualificaven com a amenaçades. Els tàxons «tècnicament amenaçats» són aquells als quals, aplicant els criteris de la IUCN, corresponen les categories de risc EX (extingit a escala global), RE (extingit a escala regional), EW (extingit en estat salvatge), CR (en perill crític), EN (en perill) o VU (vulnerable). No s'han de confondre aquestes categories de la IUCN amb les categories legals d'algunes normatives, que usen els mateixos noms (Vulnerable) o similars (En perill d'extinció) i molt sovint generen interpretacions errònies.

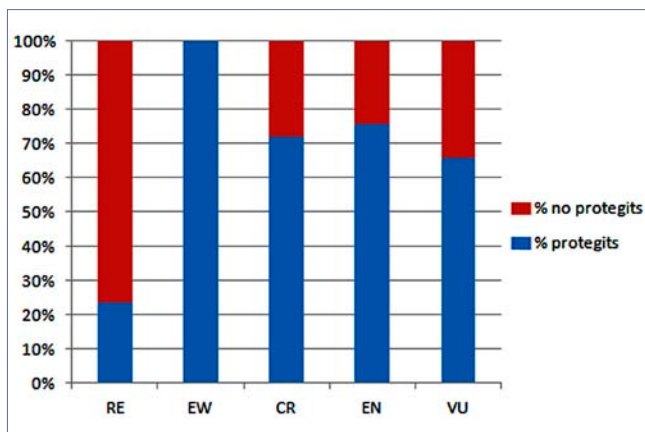
Des de la publicació del *Llibre Vermell* s'han fet nous descobriments florístics, s'han obtingut noves dades sobre plantes amenaçades i s'han fet noves recomanacions tècniques per a l'aplicació de certs criteris de la IUCN que tendien a generar interpretacions errònies. Tot plegat feia aconsellable una actualització de la Llista Vermella de la flora catalana. Aquesta actualització s'ha fet en paral·lel a un projecte molt més ampli que és l'elaboració d'una *Checklist* comentada de la flora vascular, en el qual es treballa des de fa anys i s'espera que es publiqui el 2021; per ara, ja hi ha una **versió simplificada de la Checklist** al web de la ICHN. El resultat dels treballs de revisió de la flora amenaçada ha estat una **nova Llista Vermella** (actualització a 2020) publicada com a Monografia de la ICHN (número 2).

La nova Llista Vermella inclou 245 tàxons

(Continua)

Revista **Muntanya**, números 936-937, any 145, Centre Excursionista de Catalunya, març-juny 2021. 160 p.

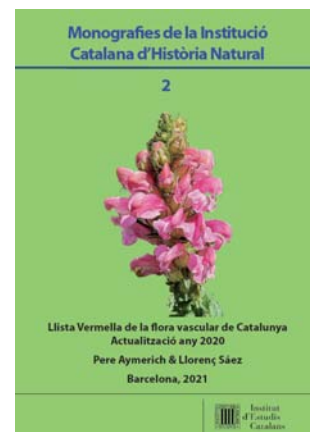
Percentatges relatius de tàxons de les diverses categories actualment protegits o no protegits per la normativa vigent.

(espècies i subespècies), 44 més que en la versió de 2010. Aquest canvi numèric resulta de la incorporació de 81 plantes i de l'exclusió de 37 de les que constaven a la llista prèvia, perquè s'ha constatat que tenien una situació de risc menor de la que es suposava fa anys. Els tàxons amenaçats representen un 7 % del total de la flora autòctona, però cal remarcar que entre els endemismes estrictes la proporció és molt més alta (39 %). Les plantes amenaçades estan escampades per tot el territori, bé que es concentren sobretot a la franja litoral i prelitoral i als Pirineus. Pel que fa als hàbitats en què viuen, també són molt diversos, però destaca el nombre alt d'espècies lligades als ambients aquàtics i semiaquàtics d'aigua dolça, uns hàbitats amb moltes més espècies amenaçades del que li correspondria per la seva cobertura relativa a Catalunya.

En relació amb les categories de risc, a la nova Llista Vermella hi ha 17 tàxons RE, 2 EW, 43 CR, 66 EN i 117 VU. Les 19 plantes extingides (RE+EW) corresponen a espècies que no s'han observat des de fa dècades, en general des de les primeres dècades del

segle xx. No es pot excloure, però, de retrobar-ne alguna d'aquestes en anys vivents, cosa que ha passat des de 2010 amb tres espècies. Entre les espècies que mantenen poblacions, n'hi ha moltes en una situació de risc relativament baixa (VU) que no pas de molt amenaçades (CR). Amb l'actualització de la Llista Vermella, a més d'incloure i excloure espècies, també s'ha canviat la categoria prèvia de 26 que es mantenen com a amenaçades.

La nova Llista Vermella fa recomanable una revisió de la normativa de protecció de plantes a Catalunya. Amb l'ampliació del Catàleg de Flora Amenaçada legal (**Resolució AAM/732/2015**) es va aconseguir que gairebé tots els tàxons de la Llista Vermella de 2010 tinguessin protecció legal. Però amb l'actualització de 2020 això ha canviat de manera notable i ara només un 66 % de la flora vascular amenaçada està protegida. Caldria, per tant, també una actualització normativa. Tot i això, no recomanem que tots els tàxons de la Llista Vermella siguin catalogats legalment com a «Vulnerables» o «En perill d'extinció», perquè aquestes categories legals comporten unes obligacions teòriques que sovint són innecessàries o inaplicables. Sembla preferible, i més àgil, que moltes de les plantes amenaçades siguin catalogades legalment com a «d'interès especial» o alguna categoria similar, per tal que es tinguin en compte en la gestió però no calgui recórrer a instruments legals com els plans de recuperació o de conservació, que a la pràctica només tenen sentit per als tàxons que clarament han patit una regressió moderna, i aquest no és el cas de moltes de les plantes de la Llista Vermella. ■

Llista Vermella de la flora vascular de Catalunya. Pere Aymerich & Llorenç Sáez. Barcelona, 2021.

Fotografia: P. Aymerich

Pedicularis comosa subsp. *asparagoides*.

Els cursos naturalistes de la Institució

Drons per a l'observació de l'entorn natural

El primer curs naturalista d'aquest 2021 es va centrar en la utilització de drons per a l'observació i l'estudi del medi natural i va tenir lloc els dies 29 i 30 de maig al Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya (CTFC). El curs s'havia programat ja a l'any 2020 però va caldre posposar-lo degut als efectes de la pandèmia de la COVID.

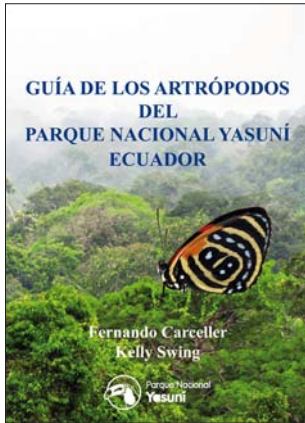
La primera part del curs es va centrar en la complicada normativa que regula l'ús de drons i en la descripció dels principals tipus d'aparells i sensors que aquests poden incorporar. També es va fer una pràctica en una zona boscosa prop de Solsona per veure com fer volar drons i com es planifica el vol.

Una de les tasques més interessants va ser treballar amb les imatges preses durant

la pràctica al camp i veure quins productes se'n poden obtenir. Amb l'ús del programa Agisoft es va fer un interessant exercici de fotogrametria (orientació de les fotografies,

(Continua)

Guía de los artrópodos del Parque Nacional Yasuní. Ecuador. Editors: FERNANDO CARCELLER, ROSA MARIA MATEU i CARLES BARRIOCANAL. Barcelona, setembre de 2020. 175 p.

núvol de punts i malla, model d'elevacions i ortomosaics, índexs de vegetació, etc.). El curs es va cloure amb una extensa presen-

tació d'exemples de treballs fets amb drons per poder veure les nombroses aplicacions que ofereix aquesta tecnologia. ■

Abelles i altres pol·linitzadors: mostreig de camp i identificació taxonòmica

El cap de setmana del 12 i 13 de juny es va realitzar, a Mataró, a la Delegació de la Serralada Litoral Central, el curs «Les abelles i altres pol·linitzadors».

El món dels pol·linitzadors en general i el de les abelles en particular és divers i importantíssim pel funcionament dels ecosistemes.

Les sortides de camp al turó de l'Home i al pla dels Capellans van permetre als assistents aprendre i posar en pràctica el mostreig d'aquestes comunitats d'insectes amb la tècnica dels censos planta-pol·linitzador. Aquesta metodologia, a l'abast de tothom, no requereix més que d'una llibreta i un llapis. Aplicada de manera estandaritzada i rigorosa, ens permet recollir molta informació faunística i respondre preguntes de rellevància ecològica.

La primera sessió teoricopràctica es va basar en l'explicació del procés de la pol·linització i en l'organització de les comunitats de plantes i pol·linitzadors, posant èmfasi en les interaccions entre espècies i en les xarxes ecològiques que s'originen. Es va fer un repàs de la diversitat dels diferents grups de pol·linitzadors, atorgant multitud de recursos bibliogràfics per a facilitar la identificació.

La segona sessió va tindre com a protagonistes les abelles, el grup més important de pol·linitzadors. Primer vam fer un repàs de la biologia i ecologia d'abelles socials i solitàries, i seguidament vam analitzar els caràcters taxonòmics distintius dels diferents grups.

Amb tot, els assistents van ser capaços d'identificar al camp i al laboratori (amb fotografies o amb col·leccions entomològiques) multitud d'espècies de pol·linitzadors i abelles. ■

Sortida de camp a les mines de carbó de Malpàs i observació de les successions volcàniques d'Erillcastell i Estac

En una nova sortida per observar les roques volcàniques paleozoiques del Pirineu,enguany es van visitar les zones d'Erillcastell i Estac. Tot i que el temps no va acompanyar, es va poder veure tota la sèrie estratigràfica de més de mil metres de potència que se situa sobre el Devonian i que és recoberta pel Permian i a la qual cal atribuir una antiguitat d'uns 300 milions d'anys.

Després de l'orogènia herciniana i just quan començaven els primers moviments distensius, s'observen les bretxes de la formació Aguiró. Les falles que controlaven aquesta primera conca sedimentària van permetre l'emergència de magma que ve representat per les ignimbrites i les andesites de la formació Erillcastell. En una última etapa es troben roques vulcanosedimentàries, laves i carbons, alguns dels quals fins i tot es van explotar, és la

formació Malpàs. Al Permian acaba aquest vulcanisme, tot i que en alguns punts s'hi troben cendres de l'activitat volcànica que amb posterioritat es produí a la zona de Grèixer. ■

Vèrtex, número 292. Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, maig - juny de 2021. 98 p.

Assemblea general

El 27 de maig va tenir lloc l'Assemblea general anual de la ICHN. Abans de l'Assemblea, però tingué lloc el nomenament de Narcís Prat Fornells com a Soci d'Honor

de la Institució, en reconeixement a la seva tasca relacionada amb el coneixement i conservació del medi natural. Carles Ibáñez Martí glosà la seva trajectòria.

(Continua)

A continuació, es lliurà l'Ajut ICHN a la Dona Naturalista, que es va concedir a Carolina Ruiz Gazulla, pel treball «El Grapissar de Masia Blanca: un patrimoni natural a peu de platja?»

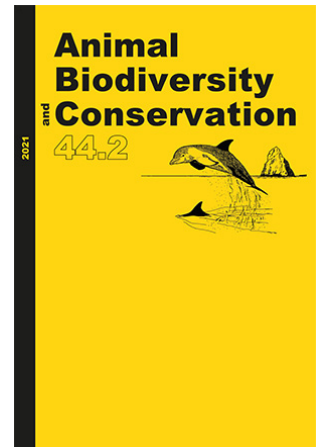
Seguidament, les persones que havien demanat per assistir a l'acte presencialment, van votar per a la renovació dels càrrecs del Consell Directiu. Una vegada fet el recompte dels vots presencials i dels emesos per correu electrònic, la composició del Consell Directiu és la següent:

A continuació, la presidenta donà la paraula al secretari, Pere Luque, que va exposar les activitats dutes a terme durant l'any 2020 i al tresorer, Marc Vilella, que va retre comptes del què fou econòmicament l'any 2020 i esbossà el pressupost pel 2021.

Presidència: Jordina Belmonte Soler
 Vicepresidència: Juli Pujade-Villar
 Secretaria: Pere Luque Pino
 Tresoreria: Marc Vilella Antonell
 Vocalies: Ferran Climent Costa
 Eulàlia Comas Lamarca
 Blanca Figuerola Balañá
 Esther Garcés
 Albert Masó Planas
 Joan Pino Vilalta
 Delfi Sanuy Castells
 Janire Salazar Villacorta
 Sandra Saura Mas
 Ferran Sayol Altarriba
 Jan Tomàs Perarnau

A continuació, la presidenta, Jordina Belmonte, tancà la sessió tot agraïnt l'assistència a tothom. ■

Animal Biodiversity and Conservation, vol. 44.2, 2021.

Delegació del Bages

Sortides guiades

La vall del Llobregat a Viladordis, les Brucardes, la Tolega, les Generes i els Tres Salts (Bages).

El dissabte 5 de juny hi hagué de nou una sortida naturalista col·lectiva organitzada per la delegació del Bages de la ICHN que va significar el retrobament després de més de mig any sense convocatòries degut a la situació creada per l'epidèmia de la Covid. El grup fou de 60 persones entre coneguts, la majoria, i cares noves benvingudes; tothom amb ganes d'obrir finestres als múltiples secrets i a la bellesa de la natura.

La sortida fou íntegrament a peu per un itinerari circular des del santuari de la Salut de Viladordis (Manresa). El recorregut proposava resseguir **la vall del Llobregat** tant com fos possible pels cantells, en aquest tram

especialment encinglerat i ben conservat si el comparem amb la successió de rescloses, canals i antigues fàbriques tèxtils que hi ha riu amunt i riu avall. A més de la bona vista, les carenes airejades podien ser més confortables que el fons de la vall en temps de mascareta.

La ruta es dirigí cap al nord-est per la dreta de la vall, amb el grup encuriosint-se en allò que sortia al pas: intentant recordar els noms de les plantes florides –la **coronil-la mínima**, el **marcet** que pot haver originat el topònim de les Marcetes, el **lli blanc menut**, el **crisantem corimbós**, l'**ull de bou o gravit** també anomenat àrnica malgrat no ser l'árnica autèntica, la **sempreviva**, el **tímó mascle** i moltes més –, observant les diferències entre el **llentiscle**, la **noguerola** i l'híbrid entre ambdós que anomenem **Pistacia x**

(Continua)

La carretera en el paisatge. Col·lecció Plecs de paisatge, reflexions 7. Observatori del Paisatge, maig 2020. 286 p.

saportae, fent una petita marrada per visitar un **aflorament de nummulits**... Així es va tardar a arribar a les Brucardes (Sant Fruitós de Bages).

A les Brucardes, poc per sota de les cases de l'extrem sud de la urbanització, a la part alta del vessant del Llobregat conegut com el cingle de la Tolega, la roca forma una balma. Fa pocs anys, es va descobrir que hi havia **pintures rupestres a la paret de roca sorrenca de la balma les Brucardes**. L'Ajuntament de Sant Fruitós va fer construir unes escales metàl·liques al pas més estret del volt de la urbanització per arribar-hi amb més comoditat i seguretat. Les pintures són fetes de pigment ocre; són de dimensions petites i

Pintures rupestres a la balma de les Brucardes.

representen esquemàticament figures que interpretem ara com un sol o un estel, unes barres que podrien ser els dits d'una mà i, més clarament, animals. La figura del sol o l'estel s'emmarca en una bola natural de la roca sorrenca seccionada diametralment. No només a la balma amb pintures rupestres, sinó que a diversos trams de l'estrat roca sorrenca hi ha boles de la mateixa natura de la roca, aquí d'un rang d'entre 2 i 15 cm de diàmetre, que es coneixen internacionalment en geologia com *cannonballs*. S'entén que les **boles a la roca sorrenca o cannonballs** són el resultat del procés tranquil de consolidació de la sorra quan al seu interior va quedar enterrat un ésser viu –potser un poliquet, un bivalve o potser només va deixar el forat. Aquesta discontinuïtat puntual va crear un gradient regular en totes direccions –de dissolució i precipitació del carbonat càlcic, de pH, de potencial redox...– que, al cimentar-se la sorra, va acabar formant una bola de límits definits.

L'itinerari seguí cap a la font de la Tolega, endreçada i assequible, i vessant avall endinsant-se pel bosc cap a la font dels Caçadors, feréstega i sota una altra balma per on salta el torrent de sant Onofre. En aquest bosc crida l'atenció la presència de nombroses plantes al·loctones, escapades dels jardins de la veïna urbanització; entre elles la **mahònia (*Mahonia x decumbens*)**, la palmera excelsa (*Trachycarpus fortunei*), l'**ailant (*Ailanthus altissima*)**, una espècie d'heura de jardineria denominada *Hedera hibernica* i segur que unes quantes espècies més.

Després de creuar el riu Llobregat pel pont de les Generes, sense entretenir-nos gaire més vam

Cannonballs a la roca sorrenca.

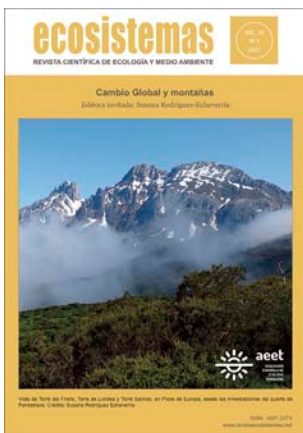
remuntar el vessant de l'esquerra en direcció sud-oest, ja de tornada, fins a la carena divisòria entre la vall de la riera de Mura o de Sant Esteve i la del Llobregat. Tota l'àrea que es veu des de la carena mirant cap al sud i cap a l'est fou ocupada pel conreu de la vinya fins a final del segle XIX. A més de les pàgines als llibres d'història, queden per testimoni al territori els marges de pedra seca que delimiten feixes, les barraques, les tines revestides de rajoles i, si l'abandó de la vinya és més recent, alguns cepssubspontanis. Per la ruta van sortir-nos al pas la parella de tines de les Generes i, ja prop dels Tres Salts, la casa de les Set Tines.

L'any 1985, l'incendi iniciat a Castellbell i conegut com incendi de Rocafort es va estendre cap a l'est i al nord fins a la carena on ens trobàvem, cremant més de 5.000 Has sobretot del bosc secundari sorgit després de l'abandó de les vinyes. Actualment, l'àrea afectada per l'incendi del 1985 està majoritàriament coberta per un bosc de pins blancs massa densos i tots de la mateixa talla. L'any 2001, un nou incendi va afectar el solell de la vall de Sant Esteve, des dels Tres Salts fins a la carena, enxampant els pins encara massa joves per tenir pinyons acumulades amb pinyons fèrtils. El resultat de la reiteració dels incendis sobre la vegetació és la presència ara d'una **garriga lluminosa** al vessant cap a la riera i a la carena amb molt bona vista que seguim fins a baixar al Llobregat.

L'**aiguamoll dels Tres Salts** ocupa una antiga gravera prop del riu, en terme de Talamanca. Malgrat la sequera, l'aiguamoll conservava aigua neta, però poca. L'aiguamoll dels Tres Salts és un indret tranquil, poc conegut, on creix una jonquera encapçalada per ***Juncus subnodulosus*** i on els amfibis poden reproduir-se.

El grup de la ICHN-Bages a la carena de la riera de Sant Esteve.

Ecosistemas, vol. 30, núm. 1, 2021. Cambio global y montañas.

(Continua)

Després de creuar el Llobregat al pont dels **Tres Salts** ja només va quedar una darrera pujada, ara a ritme excursionista més que no pas naturalista, fins a la Salut, el punt d'inici.

La sortida va anar bé pel dia no massa calorós, pel retrobament i per les descobertes. No cal anar lluny per trobar paisatges inspiradors i natura que mereixi atenció; ho sabíem perfectament i la sortida per la vall del Llobregat entre Viladordis i les Brucardes ho va corroborar. ■

El riu Llobregat al pont de les Generes.

Delegació d'Osona - GNO

Orquídies, amfibis, cuques de llum, flora, geologia i papallones ens han permès gaudir d'una primavera atapeïda d'activitats!

Totes les sortides estan emmarcades dins el cicle «Descobreix els sistemes naturals a Osona», que enguany compta amb l'extraordinària xifra de 23 xerrades, tallers i sortides naturalistes.

A mitjans de maig va arribar el torn de les orquídies. Després d'una presentació introductòria a la biblioteca de Taradell, a càrrec de Josep Ma. Pérez, Xavier Sanjuan i Pere Espinet, els 18 assistents es van dirigir cap a Sant Martí de Centelles, on van poder observar un total de 17 espècies de 9 gèneres diferents.

El divendres 4 de juny va tenir lloc la quarta xerrada *online* d'enguany, en què Segimon Rovira i Jordi Clavell ens van descobrir el fascinant món de les cuques de llum, des de la seva alimentació fins al seu cycle vital, passant per una detallada descripció de les set espècies que viuen a Catalunya (sis d'autòctones i una d'al·lòctona).

El 12 de juny passat, en Jordi Espuny va acompanyar una vintena de persona a reconèixer el gran nombre de fòssils que apareixen al conjunt sedimentari Calcàries de Collsuspina, que constitueix un escull coral·lí als voltants de les Coves del Toll. D'entre la gran varietat de fòssils observats, destaquen foraminífers (*nummulites*), ericons de mar, bivalves, gasteròpodes i un gran nombre de coralls.

Les papallones van ser les protagonistes de l'última activitat del mes de juny. Sota el guiatge de Jordi Faus, Alba Puntí, Eva Codina i Martí Franch, 19 persones dividides en petits grups van aprendre un munt de curio-

sitats sobre el seu cycle de vida, migració, conservació, interaccions amb formigues, etc. En total, es van identificar unes 25 espècies diferents al Puig Tinyós, prop del Mas d'en Coll: una bona varietat de papallones diürnes tenint en compte l'època de l'any.

A banda d'aquestes activitats, durant la primavera també es va fer una sortida dedicada als amfibis i altres animals aquàtics de la bassa del puig dels Jueus dirigida pel Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis, i una de flora i vegetació en què la Carme Casas i l'Albert Palou ens van acompanyar al turó del Clascar de Malla. Ambdues van comptar amb una bona assistència de públic que va gaudir tot descobrint algunes de les espècies de flora i fauna que es poden observar aquesta època.

Podeu consultar les properes dates al **calendari** de la web. El cicle Descobreix els sistemes naturals a Osona està coorganitzat pel **Grup de Naturalistes d'Osona** (GNO-ICHN), el **Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis** (CERM-UVic-UCC) i el **Museu del Ter** (Ajuntament de Manlleu). ■

Natura, ús o abús?
(2018-2019). **Arxius de les Seccions de Ciències CXLVIII**. Institut d'Estudis Catalans, maig de 2021.

Làmines d'identificació dels grups d'orquídies més complicats presents a Catalunya. Les làmines han estat preparades pel **Grup Orquidològic de Catalunya** i el **Grup de Naturalistes d'Osona**.

Nature in slow motion (La natura a càmera lenta)

Després del llarg període d'inactivitat per les raons que tots sabem, el 30 de juny passat, la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN) va reprendre les sessions habituals. Aquesta va consistir en la inauguració de la 4ª mostra de la SCFN, una exposició que consisteix en les imatges de 40 fotògrafs ampliadés a gran format: 42 x 63 cm. Estan impreses amb una qualitat impecable per Francesc Muntada i emmarcades en alumini i arraglàs per Jordi Lluís Pi.

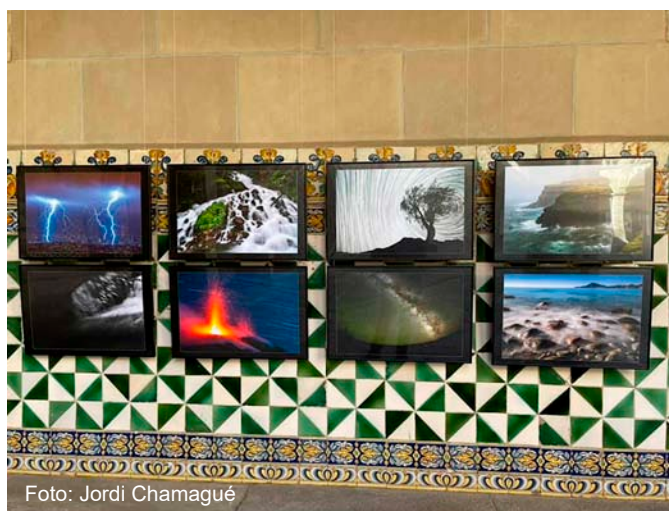
La idea és d'Albert Masó, Marta Bretó i Tato Rosés, que han pensat una exposició diferent a les que hem fet fins ara (Natura catalana, rica i plena, Formes i textures de la natura i Focus on birds), que eren temàtiques. En aquesta, el fil conductor és la tècnica: una exposició suficientment llarga com perquè transmeti «moviment».

El tema és lliure: cascades i rius amb l'aigua d'efecte cotó fluix, platja amb les ones desplaçant-se, litoral trencant les onades, fulles i branques mogudes pel vent, ocell o altres animals movent-se deixant rastre, núvols en moviment, les cues de llum en ple vol, un paisatge captat amb efecte zoom, fotografia nocturna pintant amb llum el paisatge, captar el firmament, la Via Làctia, aurores boreals, fotos circumpolars, etc. etc. El cas és que la imatge transmeti que no és una instantània, sinó que la llum ha actuat durant una estona sobre el sensor per crear un efecte concret que no es veu en temps real.

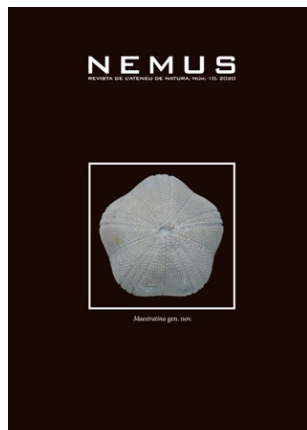
Després de la visita a l'exposició al claustre de l'IEC, es va passar a la sala on es va fer l'acte. Abans de les explicacions generals de com s'ha fet l'exposició es va projectar el vídeo «Confinats», realitzat per Fran-

cesc Muntada, amb imatges enviades pels socis durant el confinament. A continuació, mentre es projectaven les imatges, els autors anaven comentant el motiu i la tècnica de cadascuna, com s'havien inspirat, així com qualsevol curiositat, característica o anècdota de la història de cada foto. Al final de cada intervenció el públic podia fer preguntes i comentaris.

L'assistència ha estat molt nombrosa, de les més altes que hi ha hagut, ultrapassant la vuitantena. Tan és així, que vam haver de canviar de sala i anar a la més gran (Prat de la Riba). Ara l'exposició es podrà veure fins al 29 de juliol (de dilluns a divendres, de 8 a 15 h) i després de l'estiu es tornarà a obrir en horari de matí i tarda.

Finalment, després de la tardor s'iniciarà una llarga ruta portant el nom de la Institució a través dels Països Catalans. A l'igual que van fer les mostres anteriors, serà una bona carta de presentació de la ICHN i és indubtable l'efecte de conscienciació que produeix en el públic que la visita. Cal agrair al Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya el seu patrocini, que ha fet possible aquesta iniciativa. ■

Nemus, núm. 10, 2020.

Societats adherides

Societat Catalana de Lepidopterologia. Nits de les papallones

Del 2 al 6 de setembre de 2021, la SCL organitza la dissetena edició del CMN-2021 (Catalan Moth Nights 2021), en les mateixes dates que les nits europees (European Moth Nights EMN-2021). L'any passat es van suspendre per la situació sanitària.

En les dates indicades es farà una recerca i observació de lepidòpters nocturns per tota Catalunya i Andorra. Per a més informació i per a la recollida de dades, adreceu-vos a: scl.ichn@iec.cat.

Activitats amb altres entitats

Les orquídiades de la Noguera. Grup de Natura Terres de Ponent

El 30 d'abril passat es va fer una conferència telemàtica sobre el projecte d'estudi de les orquídiades de la Noguera. Durant els tres anys efectius del projecte, s'han fet 724 citacions de 38 tàxons, essent l'espècie més citada *Ophrys passionis* i les menys *Himantoglossum robertianum*, *Neottia nidus-avis* i *Orchis purpurea*. Del total d'espècies localitzades, cinc han estat noves citacions a la comarca.

Durant aquests anys s'ha fet una bona pros-

pecció del territori, essent les quadrícules menys visitades aquelles que d'entrada ja no semblaven adequades per a les orquídiades.

Durant la conferència es van presentar les dades obtingudes de cada espècie i es va animar els assistents a prospectar determinades zones on es podrien trobar espècies que encara no han estat citades. Quan finalitzi el projecte, es preveu editar un llibre amb els resultats del projecte i les fotografies que s'han fet.

BioBlitz a Balaguer. Paeria de Balaguer; Espais Naturals de Ponent

El BioBlitz dels Serra Llarga-Secans de la Noguera es va dur a terme els dies 21 i 22 de maig i va reunir a un bon nombre d'experts en l'estudi dels fongs, líquens, flora, mol·luscs, insectes i vertebrats. A més, el dissabte es va obrir aquesta activitat a tots els possibles interessats en el coneixement del medi natural, els quals van tenir l'oportunitat d'acompanyar als diferents experts en les seves labors de prospecció.

Encara s'està pendent de disposar dels resultats, però algunes dades aïllades fan preveure que aquests seran força interessants. Per exemple, la citació per primera vegada a Catalunya d'una espècie de coleòpter, la relativa abundància en el medi aquàtic d'un mol·lusc que es troba en regressió a Catalunya i que encara no havia estat citat a les comarques de Lleida, etc.

Es preveu recollir i publicar totes aquestes dades, de manera que es puguin integrar en les diferents bases de dades de biodiversitat i, alhora, servir per a una millor gestió d'aquest interessant espai de les terres de ponent. ■

Recull de legislació

Catalunya

DECRET 127/2021, d'1 de juny, sobre el **Parc Natural del Montseny** i sobre els espais del PEIN el Montseny i Cingles de Bertí. DOGC núm. 8428 de 8 de juny de 2021.

País Valencià

DECRET 52/2021, de 9 d'abril, del Consell, d'aprovació dels estatuts de l'**Agència Valenciana de Protecció del Territori**. DOGV núm. 9070 de 27 d'abril de 2021.

DECRET 73/2021, de 21 de maig, del Consell, de declaració com a **zones especials de conservació (ZEC)** dels llocs d'importància comunitària els Alforins (ES5213054) i serra del Mugerón (ES5233034, i d'aprovació de la norma de gestió d'aquestes, i de les zones d'especial protecció per als ocells (ZEPAS) els Alforins (ES0000455), Meca-Mugerón-San Benito (ES0000452) i Moratillas-Almela (ES0000456). DOGV núm. 9096 de 31 de maig de 2021. ■

Darrers manifestos signats per la ICHN

- Carta de la ICHN a la **Conselleria d'Educació**.
- **Manifest científic** per a la protecció dels ecosistemes marins davant els projectes eòlics marins.
- Carta de la ICHN a la **consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural**.

El Butlletí de la ICHN en paper

Us recordem que a partir d'ara, el Butlletí de la ICHN **només s'enviarà en paper a les persones que ho demanin expressament enviant un missatge a la [Secretaria de la ICHN](#)**.

Recordeu que el *Butlletí* en curs es pot consultar **al [web de la ICHN](#)**, el qual s'actualitza cada trimestre, tan bon punt els articles són acceptats per a la seva publicació.

Així mateix, us agrirem que els que no rebeu el missatge de correu electrònic, **faciliteu/actualitzeu la vostra adreça electrònica a la [Secretaria](#)**.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al [Facebook](#).

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament de Territori
i Sostenibilitat

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana
d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Cursos naturalistes i sortides tècniques a projectes de camp

18 i 19 de setembre de 2021. **La tècnica del trampeig fotogràfic: treball de camp i anàlisi de les dades**, a càrrec de Marc Vilella, Ferran Sayol i Pau Federico, ICHN.

17 de juliol de 2021, d'11 a 15 h, **Observatori d'odonats de la Garrotxa i el Ripollès als paratges de la Moixina, Olot (la Garrotxa)**, a càrrec de Xavier Oliver, Delegació de la Garrotxa de la ICHN.

14 d'agost de 2021, de 21 a 24 h, a l'Estany d'Ivars i Vila-sana (el Pla d'Urgell). **Seguiment de muricecs aquàtics a l'Estany d'Ivars i Vila-sana**, a càrrec de Fermí Sort, col·laborador en els seguiments de ratpenats i petits mamífers a l'Estany d'Ivars i Vila-sana, membre d'EGRELL.

Consulteu el programa al [web](#) de la ICHN. Informació i inscripció: ichn@iec.cat.

Delegació d'Osona - GNO

Cicle Descobreix els sistemes naturals. Sortides naturalistes a Osona

16 de juliol de 2021, de 20.30 a 22 h. **Les cuques de llum**, a càrrec de Segimon Rovira i Jordi Clavell, Grup Cucadellum-ICHN i Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN).

4 de setembre de 2021, de 9.30 a 14 h, **Geologia. Recorregut geològic pels voltants de sant joan de fàbregues (Rupit)**, a càrrec de Jordi Espuny Solani, Taller de Geologia.

Totes les activitats són gratuïtes, però a causa de la situació canviant en les restriccions, es demana fer la inscripció a l'[Agenda del Museu del Ter](#) o al telèfon 93 851 51 76 (Museu del Ter) i confirmar les dates i l'estat de cada sortida a les agendes dels webs del [Museu del Ter](#) i del [GNO](#).

Grup de treball Cucadellum, grup d'estudi dels lampírids de Catalunya

16 de juliol. **Sortida nocturna per veure cuques de llum per Osona**, coorganitzada amb el GNO-ICHN, el CERM i el Museu del Ter.

22 de juliol de 2021. Xerrada i sortida sobre les cuques de llum, i especialment sobre l'espècie al·loctona *Photinus immigrans*, coorganitzada amb IAEDEN i APNAE.

Delegació de la Garrotxa

Diumenge 11 de juliol de 2021, de 9 a 16 h, **Sortida de flora de Setcases**. Sortida matinal per conèixer i fotografiar flora. Punt de trobada: a les 9 del matí, a l'aparcament annex a la plaça Verda (Setcases).

Diumenge 18 de juliol de 2021, d'11 a 14 h, sortida **Les libèl·lules de Sant Feliu de Pallerols**, a càrrec de Xavier Oliver (Oxygastra i Delegació de la Garrotxa). Sortida des del Molí Gros de Sant Feliu de Pallerols.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Pere Aymerich, Jordi Badia, Josep Germain, Carlos Hernández Castellano, Albert Masó, Joan Pino, Llorenç Sáez, Ferran Sayol, i Marc Vilella.